P. MONAY FERENC
minoritarendi áldozópap

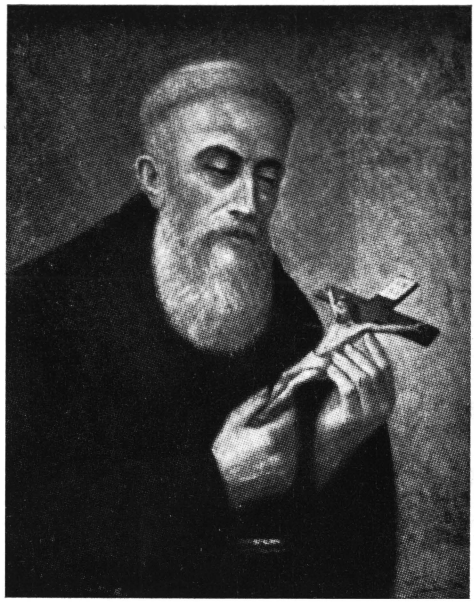
P. KELEMEN DIDÁK

a Felsö-Tiszavidék apostola

(1683-1744)

Róma 1957

A KATOLIKUS SZEMLE
KIS KÖNYVTÁRA
4

P. KELEMEN DIDÁK
A miskolci rendházban őrzött egykorú olajfestmény után.

P. MONAY FERENC
minoritarendi áldozópap

P. KELEMEN DIDÁK

a Felsö-Tiszavidék apostola

(1683-1744)

Róma 1957

ARS-GRAF - ROMA

P. KELEMEN DIDÁK.

A XVIII. század ellenreformációs mozgalmainak halk hangú, szelid szavú munkása. A felső Tiszavidék apostola. A török rabság megszünése után ujjáépülő ország hitterjesztője. A minoritarend büszkesége.

Székelyföldről indult útnak. Arról a földről, amelynek fiai akkor már másfél század óta védték katolikus hitüket, hol ésszel, hol karddal, az erdélyi fejedelmek, a török pasák, a betörő tatár hordák ellen. Arról a földről jött, amely nem kényezteti fiait, nehéz munkáért is sovány kenyérrel eteti őket. Innen hozta magával megingathatatlan hitét, izzó magyar érzését, ki nem fáradó munkaerejét és mindenről lemondó igénytelenségét.

Baksafalván, a mai Kézdialmáson született 1683-ban, egyszerű falusi családból. Tizenhárom éves fiú volt, amikor 1696-ban a minoriták megnyitották Kézdivásárhely külvárosában, Kantában a gimnáziumot. A Kelemen-fiú idekerült diáknak. Szülei hozták be Kézdialmásról, hogy tanult ember legyen belőle. Csak egyszerű faház volt az iskola, kivülről olyan mint a többi székely ház.

Raszlaviczi Bálint, Fénya András, Neusser Konstantin, az alakuló kantai gimnázium első tanárai kitünő képzést adtak a fiatal diáknak. Későbbi irásai igazolják, hogy korának összes ismereteiben jártas volt. De igazolják különösen magyaros irói készségét, ami abban az időben annyira ritka volt. Faházikóban aranylelkű mesterek osztották a tudást az odagyülekező székely ifjaknak.

A komoly tudáson kivül egyebet is észrevett tanárain az élesszemű Kelemen-fiú. Látta magatartásukat az iskolában, az iskolán kivül, a templomban az Uristennel szemben és künn a néppel. Figyelte a feddhetetlen papi életet meg a szigorú szerzetesi fegyelmet. Mindez megfogta, vonzotta a romlatlan ifjú lelket; ő is ilyen akart lenni. Elhatározta, hogy közéjük áll: minorita lesz. A gimnáziumi tanulmányok befejezte után, a 18 éves ifjú jelentkezett felvételre a szerzet elöljáróinál. Felvették és Eperjesre küldték, hogy a próbaévet ott töltse. Itt kapta szerzetesnevét, a Didák nevet.

Eperjesen új látókör nyilt meg szemei előtt. A magyarországi minoritáknak kitünő főiskolájuk volt e kolostorban. A tanárok, köztük többen a lengyel, az olasz vagy a német provinciából, a bécsi, a krakkói egyetemeken, vagy a római Sz. Bonaventura kollegiumban nyerték kiképzésüket. A főiskolán bölcseleti, hittudományi és jogi előadások folytak és, mint a Róma által elismert Studium Generale, a hittudományokból boccalaureus és magister cimet is adott. A tanulnivágyó

székely fiú, most már Didák testvér, itt tehát bőven kielégíthette tudásszomját. Elvégezte a bölcseleti, aztán a hittudományi tanfolyamot és megszerezte a Magister S. Theologiae oklevelet. Közben, 1704-ben 21 éves korában letette a szerzetesi fogadalmakat és 1708-ban pappá szentelték. Teljesült kisdiákkori álma: minorita szerzetes lett és felszentelt pap, akárcsak egykor megcsodált kantai tanárai.

Ujjáépítő irgalmasság.

Az új pap továbbra is Eperjesen maradt. A növendékek tanulmányi felügyelője lett. Ugy indult, mint aki a tudományos munkában, tanári előadó asztal mellett fogja leélni életét. Az elöljárók akarata 1710-ben házfőnöknek küldte Nagybányára. Nagyon fiatal volt még, alig 27 éves, el sem érte a szabályok által meghatározott életkort, és még csak két éve pap, máris házfőnök, és Nagybányán házfönök! Elöljárói nagyon biztak benne.

A nagybányai rendház ezidőtájt valóban siralmas helyzetben volt. A város 1703 óta felváltva, hol a kuruc, hol a német csapatok kezén állott. Mindegyik a maga módján zsarolta, sanyargatta a megfélemlitett lakósságot. A kolostor sem volt kivétel. Tetőzete már az első ostrom idején leégett, földjének termését az ellenség letarolta, és mert a város kapuin kimerészkedni egyenlő volt a halállal, éveken keresztül senki sem gondolt

ujabb megmunkálásra. Hozzá még a kurucokat vadította néhány szerzetesnek német neve. Zurbrucken Domokos házfőnököt fogságra vetik, aztán télviz idején egy szál ruhában kiüzik az országból. Utódát Netterstein Apollinárist ugy elverték, hogy belehalt sebeibe. Pott Ferenc rendtagot a huszti vár börtöneibe hurcolták. Ilyen előzmények után kezdi meg müködését a fiatal új házfőnök.

Az előzményeket már mind ismerte, eljutott ezek hire az eperjesi rendházba is. De amit a helyszinen talált, az a teljes pusztulás volt. A város vidékén rablóvilág. Benn a városban a háborúk velejárója, éhinség és pestisjárvány. A rend pénztárában nincs egyetlen fillér, a magtárban nincs egyetlen buzaszem, sőt rendház sincs, még templom sincs, ezekben katonák tanyáznak, a rendtagok szerte széjjel a városban, a jólelkű családok irgalmából kapnak itt szállást, amott valami szükös élelmet.

Az eperjesi kolostor boltives celláinak, széles folysóinak áhitatos csendje, a tudós elmélyülés, a gazdag könyvtár féltve örzött csattos köteteivel, a templom enyhet adó félhomályával, áhitatot keltő levegőjével, arany cirádás, ezüst gyertyatartós oltáraival, Keresztelő Szent János aszkéta alakjában is hivogató nagy oltárképével ragyogó fénnyel kelnek életre az új házfőnök képzeletében. Nem volna-e jobb visszafordulni? Itt hagyni ezt a semmi biztatót nem igérő világot és folytatni a tudós kutató elmélyülését? A kisértés csak egy szempillantás. Talán még

annyi sem. Győz a szívós székely akarat. Ide küldtek, itt maradok! A katonának ki kell tartania őrhelyén, ahová állitották, ha ezer halál várna is reá ott. P. Didák nem hátrált meg. Eljegyezte magát az apostoli munkával.

Azoknál kezdte uj küldetését, akiktől mindenki elfutott, akiket mindenki elkerült: a pestises betegknél. Felkereste őket, nem félve a ragálytól, odaállott a halállal viaskodó beteg mellé, szelid kézzel letörülte a hideg verejtéket sápadt homlokukról, hűs itallal enyhitette láztól cserepes ajkukat, vigasztalta a szenvedőket, előkészitette a nagy útra a haldoklókat, kikisérte a temetőbe az elköltözötteket. Gondja volt az élőkre is. Az éhségtől lázas szemű szegényekre, a rongyokban didergő nincstelenekre. Sorra járja a tehetősebbek házait; mindenütt kér, könyörög, koldul, itt egy darab kenveret, ott egy félredobott öreg ruhadarabot, és mindezt viszi, osztja szegényeinek. Azoknak akkor is jutott, mikor ömaga napokon át éhezett.

Közben nem tévesztette szem elől a feladatot, amiért ideüldték: a rendház megujitását. Szétszórt társait látogatta, összetartotta. Katonákat kérlel, hivatalos személyeknél házal, a fővezért, a nagyhatalmú Károlyi Sándort is megkeresi, mig végre a majtényi fegyverletétel után, 1711 októberében visszakapja a rendházat minden birtokával együtt és társaival megkezdheti a régóta nélkülözött szerzetesi közös életet.

Az a rettenetes lelki inség, amely a háborúszülte lelki eldurvulás nyomán mindinkább érezhetővé vált, nem hagyta őt nyugodni. Alighogy letelik hároméves házfőnöki megbizatása, engedélyt kér, hogy a szatmári falvakban szétszórtan élő katolikusokat felkeresse. Nem számolt azonban a protestáns lakosság erős türelmetlenségével. Ahol megjelenik, « pápista kutya » kiáltással fogadják, kövekkel, kerités-karókkal kergetik ki a határból. Leül az utszéli patak partján, a hüs vizben lemossa vérző sebeit, a rét jótékony füveivel bekötözi azokat, aztán visszatér oda, ahonnan elüzték. De most nem a főúton megy. Azok felé tart, akiket már Nagybányán szivébe zárt, a szegények, a betegek kunyhói felé. Mikor aztán hire megy, hogy az utolsó falat kenyerét is milyen szeretettel adja oda az éhezőknek, hogy mennyi gyöngédséggel ápolja a ragályos betegeket, akiket még házuknépe is elkerül, előbb csak halkan, de aztán hangosan is « szent ember » névvel emlegetik. Jósága megfogja azokat, akiket szavai nem tudtak meggyőzni.

Az Alsó-Szamos vidéke után tovább kivánkozott nyugat felé. A Nyirségre vetette szemét. Arra a vidékre, melynek ura, az utolsó protestáns Báthory azt irta végrendeletében, hogy onnan minden katolikust ugy vessenek ki utódai, « mint a mérget, mint az ebet ». A vidék központjában, Nyirbátorban valaha temploma, kolostora volt a rendnek;

a háborúk, a vallási villongások folyamán kirabolták, felégették. Csak a templom kormos falai maradtak meg. Ezt a romot Didák atya most elkérte az új gazdától, Károlyi Sándor gróftól, mert ide akarta áttenni működésének központját. A rendi előljárók nem kifogásolták tervét, hiszen egy új rendház alapitásának lehetőségéről volt szó. Különben is, az 1717-iki tartományi naggyülés őt, az alig 34 éves fiatal rendtagot választotta meg volt tanára, Neusser Konstanin örökébe tartományfőnöknek.

A nyiri nyakas protestánsok nem akartak beletörödni a szerzetesek térfoglalásába. Háromszor gyújtották rájuk az újra meg újra megépült egyszerű faházat, hogy «kifüstöljék» őket. De Didák atya nem az az ember volt, akit meg lehet félemliteni. Negyedszer is felépiti a házat és most már iskolát és nevelőintézetet is emel mellé. Saját fiaikra nem fogják rágyujtani a tetőt. A székely ész számitása bevált. A házak nem égtek le, sőt a szülök, akiknek nem tellett, hogy a debreceni vagy a pataki kollegiumokban neveltessék fiaikat, beadták őket a szerzetesek iskolájába. A gyermek a legjobb közvetitő. A viharos ellenkezés kezdett elcsitulni.

A tartományfőnöki tisztség letelte után, 1720-ban Didák atya további 3 évre, mint házfőnök, Nyirbátorban maradt. Szükség volt reá, hogy a kezdet nehézségeivel küzdő alapitás biztos gyökeret verjen. De amig új otthonát gondozta, nem szünt meg a közel és távol vidék lelki javán is munkálkodni.

Bejárja egész Szabolcsmegyét, Szatmár, Szilágy és Bihar határos részeit, hirdetve mindenütt a katolikus hit igazságait. Fehérgyarmaton, Csengerben, Érkeserün és Tarcsán templomokat emeltet, Nagykárolyban és Nyirbaktán odahat, hogy a régi kat. templomok visszatérjenek a hivek tulajdonába.

Ahol kétszáz éve nem járt katolikus pap.

Az 1723-iki tartományi naggyülés újra őt választotta meg a tartományfőnöki tisztre. Első dolga, hogy haladék nélkül felvegye a tárgyalásoknak már első tartományfőnöksége idején megindított fonalát, hogy a minoriták Kolozsvárott letelepedhessenek. Fáradozását ezuttal siker koronázta. Rendtársai csakhamar bevonulhattak Erdély fővárosába; egyelőre ugyan csak a Szent Péter külvárosba, de onnan pár évtized multán a belvárosba is. Közben helyrehozatta a már omladozó besztercei templomot és tanáccsal támogatta Haller Gáborné grófnőt a kerellői templom visszaszerzésében.

A rendházakban tartott hivatalos látogatás során Aradon járván, alkalma volt tapasztalnia a Tisza-Maros háromszög lakósságának vallási elhagyatottságát. Szeged alkalmas központnak igérkezett. Tárgyalásokat kezd, hogy rendtársait Szegedre bevihesse. Sok irás, kilincselés, magyarázás kellett hozzá, hogy célt érjen, de a szegedi templom lassan mégis felépült a Felsővárosban.

Koháry István országbiró, az országgyülésen a vallási ügyek előadója, 1725-ben Kelemen Didákot Pozsonyba hivta tanácskozásra. Nyirbátorból indulva, a Tiszán keresztül, utja a Sajó völgyében vezetett. Megrendülve észlelte itt a katolikus hit romlását. Messze vidéken sehol templom, sehol pap. A központban, Miskolcon, alig 20 család ragaszkodik még ősei hitéhez, a mindszenti kis templom körül. Ezek is szémkivetettjei a városnak, mert katolikus ember nemcsak a tanácsba nem kerülhet be soha, de még iparos sem lehet, hiszen nincsen olyan céh a városban, mely egytlen katolikust is felvenne tagjai közé. Didák atya érzi, hogy e helyen messzesugárzó, új müködési tér nyilik meg számára. Utját megszakitva, ott nyomban beadványt intéz Borsod vármegye rendeihez, hogy járuljanak hozzá, hogy a minoritarend tagjai kolostort nyithassanak Miskolcon, és utasitsák a városi tanácsot, adják át nekik e célra a Tetemvár aljában lévő ősi Mária-templom romjait az ehhez tartozó területtel, amelyen a vásárosok bódéi állanak. A protestánsok minden követ megmozgattak, hogy a szerzetesek meg ne vethessék lábukat a városban. Az ügy Pozsonyba, majd Bécsbe került. Mikor aztán három és fél évi huza-vona után Károlyi Sándor gróf felhivására 1728 őszén, a pozsonyi ferencrendiek templomában az országgyülés tagjaihoz Kelemen Atya beszédet mondott, lefegyverezte az ellenzéket, és dec. 29-én megjelent III. Károly király rendelete, amely megengedi a minori-

ták letelepedését Miskolcon, és utasitja a városi tanácsot, hogy adja át a rendnek e célra a romokban heverő öreg Mária-templomot a hozzá tartozó telekkel, amint azt évekkel ezelőtt kérték volt.

A királyi rendelettel kezükben, a rendtagok 1729 tavaszán már hozzá is fognak a templom és mellette a rendház felépitéséhez. Didák Atya távolabbra néz. Tudja, hogy a vesztes fél, a város protestáns lakóssága és a tanács, duzzogva fordul el tőle és testvéreitől. Ő pedig épen azért akart idejönni, hogy az «ellenkező atyafiakat» is magához vonzza. Előveszi ujra a 10 év előtt Nyirbátorban már kipróbált módszert. Hadd legyenek itt is a gyerekek a közvetitők a haragvó öregek felé. A templom és a rendház mellett mindjárt iskola is épült.

Az épitkezési munkák megindulta után röviddel, Didák Atya ágynak dőlt. Nagy lett erre az ijedség munkatársai között, de ő betegen is továbbirányitotta az épitkezési munkákat. A missziókért való buzgalma sem lankadt, sőt épen abban az időben szőtt új terveket; levelezett, bátoritott, lelkesitett a Beregszászban és Rimaszombatban alakitandó missziós központok szervezésére.

Mikor hosszú hónapok után végre elhagyhatta az ágyat, a fáradhatatlan apostoli lélek vitte ujra missziós utjára. A tiszamenti községeket járta végig. Prédikált a nagyoknak, magyarázta a katekizmust a kicsinyeknek, gyóntatott, misézett, áldoztatott olyan helységekben, ahol az első török foglalások

óta, immár 200 éven át, nem láttak katolikus papot. Résztvevő szeretettel kereste fel mindenütt a szenvedő betegeket, a szükölködő szegényeket, hogy enyhületet, vagy legalább vigasztalást vigyen mindegyiknek.

A pestisbetegek őrangyala.

Évekig tartott e missziós út s amikor visszatért Miskolcra, röviddel rá, 1739-ben kitört ujra a pestisjárvány. Kelemen Didák, aki 1710-ben és 1717-ben már átélte a járványt, látta a rettenetes anyagi és erkölcsi bomlást, amely nyomában fakadt; szivszorongva nézett az új vész elé.

Az egri püspök meghivta az Atyát székvárosába, hogy tartson a népnek könyörgő ájtatosságokat a vész elmultáig. A miskolciak, akiknek ez időben már « a szent ember » volt, sehogy sem akartak kiengedni városukból.

— Ha ő velünk marad — mondogatták egymásnak —, nem lesz ereje itt a járványnak.

A « szent ember » beszélt az Istennel. Egész éjszakán át arcraborulva imádkozott az oltár előtt. Reggel azt mondta a népnek:

— Testvérek —, Püspök Atyánk szava szólit, mennem kell. De Egerben sem lészen maradandó szállásom. Ott sem, amint itt sem lesz reám szükség e két évben. Sem Miskolcra, sem Egerbe nem fog betörni a vész. Énnekem másutt a helyem, ahová nagy ka-

szával indul aratásba a halál, oda várnak engem a halálravárók.

Aztán megindult Egerbe, a püspök elé, akinek áldását kérve nekivágott az útnak a Tiszamenti falvak felé és tovább az Alföldnek, ahol legnagyobb volt a halál aratása. Az ezernyi szenvedő beteg, lázálomban viaskodó haldokló között úgy járt, mint az irgalom és jóság égből leszállott angyala. Vigasztalt, bátoritott, enyhitett, megnyugtatott. Egyidőben volt lelki és testi orvos, gyóntató és betegápoló; egyik kezével a nagy úti eledelt, az Ur Testét nyujtotta a betegeknek, másik kezével hűs itallal enyhitette a lázas ajkakat.

A járvány a második évben aláhagyott, a betegek száma csökkent, de nem csökkent Didák Atya munkája. Ott volt a törmérdek lábadozó, legyöngült, erőtlen ember, akiknek tápláló eledel kellett, és nem volt. Didák Atya beállott a koldusok koldusának. Amint szokta, felkereste a vésztől kevésbbé sujtott vidékeket, kért, könyörgött, s amit kapott, vitte a nincsteleneknek. Mindene volt mindegyik betegnek, szegénynek, Krisztusért, aki közéjük küldötte.

... S mire a nehéz évek elmultával visszatérhetett övéihez, Miskolcra, elkészült a kéttornyú, tágas, szép templom, a Nagyasszony tiszteletére, úgy, amint ő ezt másfél évtizeddel előbb elgondolta. Ott is maradt most már drága szentélye közelében meghúzodva. Missziós útjairól le kellett mondania, nem birta többé. Testi ereje hanyatlóban volt.

Megtörte a több mint három évtizedes állandó munka, a tömérdek virrasztás, nélkülözés, böjt, a csaknem mindig gyalogszerrel bejárt végtelen utak, s a minden testi kényelem állandó hiánya.

* * *

Hónapokon keresztül ujra ágyhoz volt szegezve. Teljes szellemi frissesége erőt ad neki, hogy innen is segitségükre legyen azoknak, akik utmutatásért, atyai tanácsért hozzá fordulnak. Leveleivel vigasztal, lelkesit, bátorit, buzdit, mintha most is szemtől szembe állana lelki gyermekeivel vagy munkatársaival. 1744 április 21-én még felkel, hogy elnököljön a miskolci rendházba összehivott tartományi nagygyülésen, amire a rend generális főnökétől kapott megbizást. A háromnapos gyülést nagy körültekintéssel, okos tapintattal vezette és zárta be, de ez volt életerejének utolsó fellobbanása. Négy nap mulva, április 28-án elhagyta a földet, hogy elnyerje sok fáradságának bő jutalmát az égben. Holttestét a miskolci templom sirboltjában helyezték örök nyugalomra.

Élete szakadatlan munka volt Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére. Sohasem kereste saját kényelmét, testi jólétét; kész volt minden áldozatra embertársainak javára. Ez a buzgolkodás fogta meg a vidék urainak lelkét. A Károlyi, Koháry, Csáky, Haller, Barkóczy, Almássy, Melczer, Fáy és más családok gyóntatójuknak választották, tanácsával

éltek. De ami ennél több: egy egész országrész népe hallgatott reá és követte. Akit kezdetben mint «pápista kutyát» doronggal vertek ki a határból, később, mint «szent embert», el sem akarták engedni körükből.

— Mennyit hozott, — irja róla munkájának szemtanúja, gróf Haller Gábor özvegye, Károlyi Klára grófnő —, menyit téritett meg az anyaszentegyházba, az Isten tuggya, de a tiszai részeknek vallási, erkölcsi megujhodása úgy, ahogy most tanáltatik, egyedül Kelemen Didák Atya buzgolkodásának köszönhető.

Szellemi hagyatéka.

Azon kivül, amit élőszóval három és fél évtizeden keresztül annyi hallgatójának lelkébe beirt, tollal is tudott a fehér lapokon betüket szántani, hogy azoknak is juttasson lelki kincseket, akik sohasem hallották szavait. Tizenhárom kötet könyv viseli cimlapján Kelemen Didák nevét. A müvek közül a legtöbb alkalmi beszéd, mint a «Lelki beszélgetés» a pozsonyi országgyülés megnyitásán 1729-ben, vagy az 1732-ben kinyomtatott «Lelki öröm...» a nyirbátori templom felszentelése alkalmából. Hat halotti beszédje, amelyet 1718-ban özv. Barkóczy Györgyné Koháry Judit, 1730-ban Beller Frigyes uradalmi kormányzó, 1733-ban Krucsai Márton szabolcsi alispán, ugyancsak 1733-ban Péchy Péter borsodmegyei táblai elnök, 1736-ban gróf Károlyi Ferencné Csáky Krisz-

tima grófnő és 1737-ben Melczer György borsodi birtokos temetése alkalmával mondott, mindmegannyi "üdvösséges tudomány" az emberi élet értékéről, a halál, az itélet szent tudományáról, az Ur akaratához való simulásról.

Az elsorolt egyes beszédeken kivül van egy 364 negyedrét oldalra terjedő vaskos kötete Buzafejek cimen, amely advent első vasárnapjától husvétig terjedő vasárnapokon elmondott beszédeit tartalmazza, s amelyet 1729-ben adott ki. Ezekben benne van egész hite, tiszta lelkülete, hódolata Isten előtt, szeretete embertársai iránt. Kár hogy az egyházi év többi vasárnapjaira való beszédeit már nem volt ideje sajtó alá rendezni.

Nyelvezetén érezni lehet székely származását. Mondatai mint egy hatalmas folyam méltósággal hömpölygő hullámai viszik az evangéliumi igazságok kincses hajóját. A mai olvasónak a hosszan terjengő körmondatok nehéznek tünnek fel, de annál inkább becsülte azokat korának hallgatósága, s szivesen követte a néha egy órán is túl terjedő beszéd érdekes fejtegetéseit. Tudatosan kerüli a korában még annyira divatos latinos kifejezéseket és megkisérli a közhasználatú idegen szavakat is megfelelő magyar szólással helyettesiteni. Példának legyen elég csak egyet megemliteni: az « echo » nála « zendüléssel visszafelelő szózat ».

A felsorolt beszédeken kivül kiadott négy egyéb munkáját a hitvitázó irodalom termékei közé sorozhatjuk. Az 1734-ben kiadott

« Katekizmus » a katolikus hit elemi ismereteit adja elő az egyszerű nép és a gyermekek oktatására. A « Szentmise » a nagy áldozat lelki értékeit magyarázza főleg a híveknek. A nem katolikusok felé két másik kötetében beszél: a protestánsoknak « Az dicsöült Szentek tiszteletiről, segélségül hivásáról való beszélgetés... » című, apostoli munkásságának vége felé 1741-ben kiadott kötetében, amelyet miskolci rendtársai nevében ujévi ajándékul szivesen ajánl « Miskolcz Várossában lévő kedves nagy jó akaró Urainak, ... kivált azoknak, kik a Szentek segéltségül hivásától még idegenek »; a zsidók felé pedig 1736-ban kiadott kötetében: « A keresztény embernek sidóval az idvesség dolgában való beszélgetése », melyben a keresztény megmutatja, hogy Krisztus a világnak megigért Messiása, a próféták jövendölése szerint a világra régen eljött, mindeneket betöltött, az emberi nemzet vétkeiért eleget tett és a világot megváltotta az Istennek egyetlen Fia, öröktől fogvást való örök igaz Isten.

Amint az idézett cimek mutatják, vitázó irásaiban seholsem találjuk az elözö korok sajátos támadó hangját, parlagi kifejezéseit, bántó gunyolódását. Egyetlen célja: rámutatni az igazságra, hogy megismerjék, megismerve megszeressék, megszeretve kövessék. Az ellentábor hivei, bármennyire is támadják őt, neki nem ellenségek, akiket meg kell semmisiteni, hanem « ellenkező atyafiak », amint könyveiben, beszédeiben nevezi őket.

Épen ezért, mert atyafiaknak ismeri őket, azon van, hogy a szelid szeretet szavával visszahivja a tékozló fiúkat az elhagyott atyai házba. Ez irásának, ez prédikálásának, ez minden áldozatának kulcsa, egyetlen magyarázata.

Az apostoli munka mellett volt ideje a saját lelki élete ápolására is. Nagyon tudott és szeretett imádkozni. Mindig arcra borulva alázkodott meg az Isten szine előtt. Éjszakáit sokszor töltötte a templomban az oltár lépcsőjére borulva, úgy hogy homlokán ép úgy megvastagodott a bőr mint térdén és könyökén.

A törvényszabta várakozási idő lejárta után, a minoritarend magyar tartománya 1774-ben az egri püspöki szentszék előtt kérelmezte szent emlékü főnöke életének és erényeinek hivatalos kivizsgálását, amely a boldoggáavatási eljárásnak első lépése. 1794-ben Batthány Ignác erdélyi püspök is megindítja saját hatáskörében a kánoni vizsgálatot. Bár az első lépések mindkét helyen biztos eredményt igértek, az akkor uralkodó eszmeáramlatok és a következő idők mostohasága elakasztották a szép reményekkel biztató kezdetet.

Ahol élt és müködött, az öregek ma is áhitattal emlegetik a « szent ember » nevét. Ez inditotta a miskolci minoritákat és a templomukhoz tartozó harmadik rend tagjait, hogy a század elején ujra megindittassák a boldoggáavatási eljárást. 1939 nyarán Adalberto Topolinski a rendi szenttéavatási

ügyek általános római kérelmezője el is ment Miskolcra, hogy a helyszini szemlét megejtse és a található iratokat összeszedje. Az eljárás befejeztével az irásokat magához véve, továbbutazott Lengyelország felé, ahová a krakkói biboros érsek hivta, Nagy Lajos királyunk leánya, Hedvig királyné ügyének hasonló kivizsgálására. Szeptember elsején azonban a németek megkezdték Lengyelország elfoglalását, Topolinski egy német gyüjtőtáborba került, ahol úgy ő, mint a magávalvitt iratok eltüntek.

Talán eljön az idő, amikor e sikertelenségek ellenére is, az Egyház szentjei közé emeli Kelemen Didákot.

IRODALOM.

BAJAY AMAND: *A miskolczi kir. kath. gymnasium története*, miskolc, 1896.

BALLAGI ALADÁR: *Gróf Károlyi Klára néhai gróf Haller Gábor özvegyének két érdekes levele.* Ismertetés. Irodalomtörténeti Közlemények, 1891, 120 oldal.

BRÁZAY JÁNOS: *Károlyi Klára grófnő, néhai gr. Haller Gábor özvegyének két érdekes levele.* Nagy-Károly, 1890.

CSÁK ALAJOS CIRJÉK: *Kelemen Didák csodás élete és müködése.* Miskolc, 1927.

FERENCZY-JAKAB - DANIELIK JÓZSEF: *Magyar Irók.* Életrajz gyüjtemény, I-II. Pest., 1856-1858, II. 139.

KARÁCSONYI JÁNOS: *Szent Ferenc rendjének története, Magyarországon, 1711-ig.* I-II. Budapest, 1922-24, II. 435-36.

KATOLIKUS LEXIKON: III. 12, Budapest, 1931-1933.

KNÁISZ MICHAEL: *Chronologo - Provinciae Ordinis FF. Minorum S. Francisci Conventualium Provinciae Hungariae et Transilvaniae,* Posonii, 1803, 355, 360, 367, 378, 396, 397.

KUDORA JÁNOS: *A magyar katolikus egyházi beszéd irodalmának ezeréves története*, Budapest, 1902.

KULCSÁR M. LÁSZLÓ: *Kelemen Didák irodalmi munkássága.* Vasárnap, 1939 évf. 32-33.

MESZLÉNYI ANTAL: *Kelemen Didák.* Egyházi Lapok, 1942, évf. 100.

MIHALOVICS EDE: *A katolikus prédikáció története Magyarországon.* I-II. Budapest, 1900-1, II. 66-71, 179-181, 374-80.

MONAY FERENC: *Adatok a magyarországi és erdélyi Minoriták irodalmi munkásságáról.* Roma, év n. 49-54.

MONAY FERENC: *Kelemen Didák, egy elfelejtett magyar missziós apostol.* Katolikus Szemle, 1950, 66-70.

MONAY FRANCISCUS: *Memoriae Historicae de Provincia Hungarica*, Roma, 1953, 69-70.

NÉVTÁR: *A magyarországi konv. Minorita-rend Névtára.* 1882-83, 145, 161.

PALLAS NAGY LEXIKONA: I-XVIII. Budapest, X. 324.

PETRIK GÉZA: *Magyarország bibliografiája*, 1712-1860, I-IV. kötet, Budapest, 1888-92, II. 355-56.

PINTÉR JENÖ: *Magyar irodalomtörténet*, I-IV. Budapest, 1930-34., IV. 127.

RÉVAI NAGY LEXIKONA: I-XX. Budapest, 1911-1927. XI. 411.

Schematismus Provinciae S. Elisabeth Hungariae Ordinis Minorum Conventualium, 1942, 23-24.

Szendrei János: *Miskolcz város története és egyetemes helyrajza*, I-V. Miskolcz, 1904-1911, II. 466.
Szinnyei József: *Magyar irók élete és munkái*. I-XIV. Budapest, 1891-1914, V. 1360-62.
Takács Ince: *Magyar ferences aszkétikus élet és aszkétikus kiadványok, különös tekintettel a XVII. és XVIII. századra*, Budapest, 1942, 52.
Takáts Sándor: *Kelemen Didák és Károlyi Sándor családja*. Katolikus Szemle, 1892 évf. 394-430, 535-561 és 678-707. Ugyanez ujabb kiadásban az Élet könyvei c. sorozatban: Régi Magyar Asszonyok, Budapest, 1914, 208-312.
Timár Kálmán: *Kelemen Didák mint nyelvujitó*, Magyar Nyelv, 1930 évf. 126-27.

NIHIL OBSTAT

Fr. Raymundus Rákos OFM. Conv.
Censor Deputatus.

IMPRIMI PERMITTITUR.
Romae, ad SS. XII Apostolos, die 21 Maii 1957

Fr. Victorius M. Costantini, *Min. Gen. OFM. Conv.*

Canon 1392 nr. 2.

A KATOLIKUS SZEMLE KIS KÖNYVTÁRA

1. DÁM INCE: *A szeplőtelen Fogantatás védelme Magyarországon a Hunyadiak és Jagellók korában.*
2. TÓTH LÁSZLÓ: *A Janus-arcú jelenkori magyar irodalom.*
3. MIHÁLYI GILBERT: *Európa válsága és megmentése.*
4. MONAY FERENC: *P. Kelemen Didák, a Felső-Tiszavidék apostola* (1683-1744).